

(Az előtérben) *MIND: Induljunk, menjünk, hajt a szükség:
várjon kenyér ránk és reménység.
Maradj, telep, — hagyunk szívesen!
Fel utra, mind! Karunk segítsen!
Fel utra! Maradj nyomoruság,
kórság, rosszszagu ifjuság!
S a jó remény ígéje tessék:
nem megtörni, élni — kötelesség!*
(Lassan szedezőzködnék, indulnak mind. Fügöny.)

A MAGYARORSZÁGI IPARI FELLENDÜLÉS

Irta: LAZÁR VILMOS

Az utóbbi évben a tőkés világ gazdaság és ennek keretében az ipari termelés a fellendülés stádiumából a prosperitás korszakába ment át. S bár a fejlődést illetően az egyes országokban és a különböző iparágak között jelentékeny eltérések mutatkoznak, sőt nem egy helyen már a ciklikus válság előjelei, mint a „boom“-ba való átmenet is megmutatkozik — nagy általánosságban az ipar a ciklikus mozgás felfelémenő stádiumában van. Ez a fellendülés vonatkozik a magyar iparra is.

A konjunktúra legfőbb jellemzője az ipari energiát szolgáltató anyagok termelésének emelkedése. A széntermelés 81 millió q.-ra növekedett, 5.2%-al mulva fel az előző évi produkciót, s 27.1%-al az 1934. évit, a fogyasztás 6.2%-os emelkedése mellett. A villamosenergiatermelés 975.3 millió kilowatt órára duzzadt s így 9.1%-os többletet mutat fel a multtal szemben. A vas- és fémipari termelés jelzőszámai is kedvezőek: 1937 első felében 29%-al több nyersacélt állítottak elő, mint 1936 ugyanezen szakaszában. A gépipari termelés értéknövekedése 42%, exportja pedig 61%-át teszi ki a teljes termelésnek a krízis előtti évek 20%-os exportrészesedésével szemben. A fonó- és szövőipari termelés egyes ágainak az előző években jelentkező ugrásszerű emelkedése az e mult évben megtorpant. A gyapju- és pamutfonódák, melyek az autarkióra felépített gazdasági politika érvényesülésének hála, ugy a telephelyek számát, mint a termék árak mennyiségét illetően, megötszöröződtek, — kapacitásukat nem tudták teljesen kihasználni. A gyapjufonal termelés 4, a gyapjuszövet produkció 5%-kal csekélyebb, mint egy évvel ezelőtt, — a pamutiparban feldolgozott pamut mennyisége viszont 16%-kal növekedett. A gyapjuszövet belföldi ára 14, a pamutszöveté pedig 7%-kal haladta meg az előző évit. (ennek 25%-a került exportra), a jutaszövet gyártás pedig 60%-kal nőtt. A textilipar termékeinek belföldi fogyasztása, a vásárlóképesség csökkenés miatt átlag 11%-kal esett, a világviszonylatban alacsony munkabérek viszont, lehetővé tették az export felduzzadását 34 millió pengő értékre, mely 7.4 millióval magasabb az előző évinél. A vegyiparban a több év óta tartó expanziós folyamat meglássubbodott, az

* A „boom“ a termelés oly fázisát jelenti, amelyben nagy árutömegek nem találva fogyasztóra (mely viszont természetes következménye a tökékoncentrációnak és a monopóliumok kiterjesztésének), — azok a kis- és nagykereskedelemben halmozódnak fel. A „boom“ után törvényszerűen krízis következik.

investíciók megkisebbedtek. Az autarkias erőfeszítések elérték az elérhetőket. A kivitel értéke a kémiai iparban is növekedett, és pedig 9 millió pengő értékre. A cukoriparban is jelentkezik a belföldi fogyasztás zsugorodása és egyidejűen az export fokozódása. A cukorgyárak belföldön 9%-kal kevesebb cukrot adtak el, az export viszont megkétszereződött, de ennek ellenére az eladatlan cukor mennyisége a kampány végén nagyobb, mint az előző évben (1936. VIII. végén 322 ezer q. cukor volt eladatlan, míg 1937 ugyanezen időszakában 450 ezer q.). Az egyéb élelmezési iparágak (kivéve a malomipart) kihasználhatósági kapacitása is javult, s főleg az exporttevékenység mutat fel emelkedést (a maláta-export értéke megduplázódott, a huskonzerveké pedig 41%-kal nőtt).

Az ipar általános helyzetét szemlélve, a következőket állapíthatjuk meg: a gyári jellegű ipartelepek száma 1936-ban és a következő év első felében 3629-re emelkedett. (az emelkedés 4%-os). A gyáripár átlagos munkáslétszáma 243 ezerre duzzadt.

A munkáslétszám emelkedése a legnagyobb volt a vas- és fémiparban (23.7%), a textiliparban (21.5%), a papíriparban (17.1%). Az üzemnapok száma 8.2%-os emelkedést jelez: 1935-ben egy ipartelep átlag 267 napon át dolgozott, 1936-ban 284 napig volt üzemben. 1936-ban egy-egy gyár átlag napi 11 óra 55 percet töltött munkában, amely 9 perces emelkedést jelent, az előző évi adatokkal szemben.

A gyáripár egyes ágainak konjunkturája nemcsakupán horizontális irányban mutat fel kedvező adatokat, hanem vertikális irányban is. E vertikális konjunkturát új iparcikkek bevezetése jelzi: 1936-ban és 1937 első felében a magyar gyári üzemek 359 új iparcikk előállítására rendezkedtek be, ezek közül 59 olyan cikk van, amit eddig kizárólag külföldről hoztak be. Főleg a vas- és fém- és vegyészeti iparok bővültek, az önellátás fokozását jelentő új cikkek gyártásával.

A gyáripari termelés értéke 353.5 millió pengővel emelkedett (az összes értéke 2.6 milliárd pengő), amely 16.1%-os emelkedést reprezentál. Ha az 1913-as ipari termelési adatokat 100-nak vesszük, úgy az 1931-es ipari index 51.4 volt. A termelés volumenje 1928-ban érte el maximumát, az 151.1-es indexpontot. A krízis mélypontját az 1933-as 91.6-es mutatószám jelezte, míg a ma érvényes 134.2-es szám közel 50%-os javulást jelez a krízismélyponttal szemben.

Vegyünk szemügyre, hogy a munkásság mily' mértékben élvezte az ipari konjunkturát. A gyári munkáslétszám 12.6%-al növekedett és az általuk teljesített munkanapok száma 9 millióval haladta meg az előző évit, ami 14.6%-os többletet vagyis a munkaerők kihasználásának további fokozását jelenti. A munkások napi átlagos munkaóra teljesítménye 8.50 percről 8.48 percre csökkent ugyan, de ez még messze van a napi 8 órás munkaidőtől és még távolabb a 45 órás munkahét megvalósításától. Egyes iparágakban a dolgozók napi teljesítménye rendkívüli magas: a textiliparban 9.25 perc, a vegyészeti iparban 9.14 perc, a papírosiparban 9.12 perc. A magyar gyáripár 1936-ban munkabér címen 34.4 millió pengővel többet fizetett ki, mint az előző évben. Ennek ellenére a munkások megélhetési viszonyai nem javultak, ellenkezően, — a létfenntartási költségek időközbeni emelkedését figyelembe véve, — tovább romlottak. Az évi átlagos keresmények 1932 óta a névleges béreket tekintve is 1.5, a létfenntartási indexszám számadatait figyelembevéve pedig 3.8%-kal zsugorodtak. Csupán 1936-ban az ipari munkásságot 40 millió pengő munkabér kiesés sujtotta és 1935 és 1936 konjunkturás éveiben az átlagos évi keresmények reálbérben kifejezve 93 millió pengővel redukálódtak. Az átlagos órabérek 1932 óta fokozatosan csökkentek 50,

48, majd 45, majd pedig 44 fillérre, a megélhetési index emelkedése következtében pedig az átlagos reál órabérek 1936-ban már csupán 46 fillért reprezentáltak az 1931-es 54 fillérrel szemben. A munkásság tehát a konjunktúra kedvező hatásaiból kimaradt: sem a munkaidő csökkenésében, sem a bérek emelkedésében nem volt része. A gyárpar teoretikusai szerint a termelési költségek emelkedése és a nyersanyag árának felszökése nem tette lehetővé a munkabéreknek a konjunkturával párhuzamosan haladó javítását. Holott a valóság az, hogy a gyáripari termelés rentabilitása 1936 elejétől kezdve igen kedvezően alakult és ez a kedvező folyamat folytatódott 1937-ben is. A kapacitás kihasználásának jelentős javulása is a rentabilitás fokozódásának irányában hatott, mert egy-egy előállított egységre eső általános költségcsökkenést idézett elő. 1930 elején a termelési értékhez viszonyítva a felhasznált nyersanyagokra és üzemi segédanyagokra fordított költségek aránya 49.5%-ról 50.9%-ra emelkedett. A nagyipar ezen árnyalati romlásért a bérek lefaragásával kárpótolta magát, viszont a múlt év második felében beállott nyersanyag olcsóbbodásakor megfélekedett a bérek emeléséről. Az 1936-os üzleti évről közzétett 531 iparvállalati mérleg kimutatott nyeresége 24 millió pengőt tett ki, míg e vállalatok együttes nyeresége 1935-ben csupán 10 millióra rugott. Egyidejűen a kifizetett összmunkabérek (tehát névleges bérek), mindössze 9%-kal növekedtek.

CIGÁNYSOR

Irta: KOVÁCS KATONA JENŐ

Vak Náci, a koldus gyönyörű napokat élt. Három országos vásárt is összekoldult, aztán hazafelé ballagtában bevetette magát a gróf birtoka alatti korcsmába s addig ivott, míg kilökték az istállóba.

Az idő iránti érzékét a második deci pálinka körül kezdte elveszteni, úgy hogy a bőrfoltot, mellyel egyik szemének épségét kellőképp leplezte, nem tudta, hol vesztette el, mikor másnap, a szüntelen égfelé tekintő, büszke fejtartása miatt Csillagvizsgálónak csufolt szamaras cigány lelket öntött belé s felültette szekérére, mely sózott nyersbőrök dögletes levélvel vastagon be volt áztatva, minthogy a Csillagvizsgáló éppen nyersbőröket fuvarozott. Vak Náci nemigen törődött ezzel. Gyomra émelygett, szájából bűdös, nedves levegő ömlött, befeküdt a kasba, meglevő botját maga mellé fektette s arra, hogy valóban eszénél van, csak abból lehetett következtetni, hogy sapkáját mélyen szemére húzta, míg az emberek közt a szekérig totyogott.

— Te, nem innál valamit? — mondta románul a Csillagvizsgálónak.

A szamaras, bár törte a nyavalya pálinkáért, semmi kincsert nem válaszolt volna egyenesen, szive szerint.

— Üljön csak fel — mondta hangosan és inkább a nyilvánosságnak, mely néhány pihenő vásáros s a korcsmáros egész csorda mocskos gyereke képében a szekér körül ólalkodott.

Közben megigazitotta a hámot a szamarakon, bár semmi szükség nem volt rá, a jó gazda mozdulataival vizsgálta körül a vacak szekeret, melyekből szinte kiérezett a szándékos időhuzás s beletörődve már ép indulni szándékozott.

— Hallod? — emelkedett fel ekkor Vak Náci a szekérderékban, kiköppé szájába gyüremlett félbajuszát.